

# Aktuálne otázky súčasného hudobného školstva

Yveta Kajanová

## Priority spoločnosti

Od druhej polovice 20. storočia až do súčasnosti sa neustále menia priority spoločnosti. Hodnoty sa relativizujú a podliehajú politickým a spoločenským zmenám. Tento fakt si môžeme všimnúť na vnímaní fenoménu národnej hudby,<sup>1</sup> recepcii multikultúrnej hudby, chápaní originality v hudbe.

Národnú hudbu a jej význam si vysvetľuje každá hudobná kultúra svojsky, a to až do tej miery, že nemecky hovoriace krajiny nemajú problém vylúčiť slovanské kultúry zo svojich dejín hudby. Na to v roku 1995, upozornil Vladimír Karbusický a roku 2005 Naďa Hrčková.<sup>2</sup> Naopak to, čo sa do učebníc o dejinách národnej slovenskej alebo českej hudby dostalo z oblasti moderny do roku 2000, je možné dnes prehodnotiť, pretože postmoderna zmenila pohľad na medzivojnovú avantgardu 20. storočia; množstvo skladateľov z tohto obdobia súčasný poslucháč a aj teenager-študent strednej školy, nie je schopný vnímať.

Obdobie 1948–1989 bolo poznačené úzkostlivým strážením fenoménu „národná“ hudba a vyčleňovalo z okruhu hudobnej kultúry všetko, čo pri hlbšej analýze do tohto okruhu nepatrilo. Ak skladateľ žil na území ČSSR, ale jeho nacionálne v rodokmeni sa viazali k inej ako slovenskej alebo českej národnosti, predstavovalo to pre neho istý nátlak prostredníctvom zdôrazňovania národných hodnôt. V súčasnosti sme svedkami nového problému, ktorý sa pertraktuje prostredníctvom problému pozitívnej alebo negatívnej diskriminácii umelcov z hľadiska rasy, národnosti alebo štátnej príslušnosti. Do popredia sa naopak dostáva fenomén multikultúrneho pozadia osobnosti, ktoré je pre recepciu umelca v súčasnosti vysoko atraktívne. Napríklad jazzová klavíristka a speváčka Diana Krall so svojimi slovensko-česko-anglicko-škótskymi koreňmi a kanadským štátnym občianstvom.<sup>3</sup>

Aj kritérium originality sa v kontexte množstva žánrov, štýlov, kvantity umelcov a ich projektov prehodnocuje a nadobúda význam skôr v originálnom pluralitnom spojení už jestvujúcich štýlov v kontexte všeobecného eklekticizmu.

## Konkurenčné hudobné prostredie

Školy navzájom medzi sebou súperia v kvantite a v kvalite. Tieto ukazovatele sa prejavujú v konkurenčnom súťažení o počet žiakov, na základe ktorého prislúchajú školám štátne

<sup>1</sup> ŠUBA, Andrej. Recepcia svetovej hudobnej tvorby po roku 1948 v učebniciach hudobnej výchovy na základných školách. *Slovenská hudba*, roč. 30, 2004, č. 4, s. 573–587.

<sup>2</sup> Stať o Hudbe Východu a Západu v práci HRČKOVÁ, Naďa. *Dejiny hudby VI. Hudba 20. storočia (1)*. Bratislava: Ikar, 2005, s. 221, poukazuje na rozporuplnosť hudobnej historiografie, ktorá vývoj na západe vníma ako kontinuálny dejinný vývoj európskej hudby a ignoruje všetko, čo sa v priebehu storočia odohralo vo východnej časti Európy. Po prvý krát na to upozorňuje Vladimír KARBUSICKÝ v práci *Wie deutsch ist das Abendland*, Hamburg: Bockel Verlag, 1995.

<sup>3</sup> BEN LASSOUED, Zuzana. *Reception of Diana Krall, Unique Jazz Phenomenon*. Comenius University, thesis, Bratislava 2015.

dotácie, o výšku subvencií a sponzorských príspevkoch, o počet učiteľov a ich vyučovacích jednotiek, o počet zúčastnených a ocenených žiakov na súťažiach, o počet umiestnených žiakov na konzervatóriách a na univerzitách, o počet profesionálov v hudobnom živote. Ak sa takto nastavené kritériá neustále exponujú, keďže kvantitatívna evaluácia má svoje hranice, nejeden pedagóg má ambície založiť si svoju vlastnú školu, konzervatórium alebo univerzitu. (Na Slovensku máme 23 univerzít a 13 vysokých škôl.) Negatívne výsledky takto nastaveného systému v školstve, kde sa často začína od nulového bodu pri založení vlastnej školy, vidíme v súčasnosti, keď škola môže poskytnúť nové špecializácie, priniesť moderné technológie, ale už ťažšie je nadviazať na historickú tradíciu, ak škola nemá napríklad niekoľko rokov budovanú knižnicu.

Pokúsme sa teraz ilustrovať danú situáciu prostredníctvom empirických údajov. Podľa výskumu Rastislava Podperu z roku 2010<sup>4</sup> existuje na Slovensku v súčasnosti 8 štátnych a súkromných konzervatórií (ďalšie usilujú o získanie štatútu, napríklad súkromné konzervatórium v Topoľčanoch). V porovnaní s predchádzajúcimi 3 konzervatóriami (Bratislava, Žilina, Košice) pred rokom 1989 sa rozhodne situácia zmenila v prospech všetkých záujemcov. V rámci demokratizácie školstva má možnosť študovať každý, kto o to prejaví záujem. Školy samozrejme prijímajú viac študentov, zamestnávajú omnoho väčší počet pedagógov, avšak nie všetci absolventi sú rovnakí. Je otázne, do akej miery možno hovoriť o poklese kvality absolventa, keďže školstvo sa musí zaoberať nielen problematikou formovania osobnosti mladého hudobníka – profesionála pre konkrétnu prax. Podľa politicko-spoločenskej nepísanej výzvy je lepšie, ak mladí ľudia študujú, aby neboli nezamestnaní. Prostredníctvom školstva sa teda riešia aj iné výzvy než len kvalita hudobno-pedagogického procesu, ako napríklad nezamestnanosť mládeže, existenčné problémy mladých, ktoré sa predlžovaním štúdia na univerzitách posúvajú na neskoršie obdobie. Aj niektoré civilizačné choroby mládeže ako hyperaktivita, dyslexia, dysgrafia, ale aj zdravotné handicap sa riešia „posunutím“ handicapovaného študenta na univerzitné štúdium.

Ak sa pozrieme, ako sa zmenili hudobné preferencie žánrov a štýlov pedagógov konzervatórií podľa výskumu Rastislava Podperu (2010) alebo Miroslavy Jakabovej<sup>5</sup> (2011), výsledky svedčia v prospech vzrastu muzikality a aj vedomostného záberu ako učiteľov konzervatórií, tak aj poslucháčov. Komplexný výskum celého obyvateľstva na Slovensku na reprezentatívnej vzorke nebol nikdy realizovaný.

Rastislav Podpera uskutočnil výskum na 8 konzervatóriách (cirkevné a štátne konzervatórium v Bratislave, Banskej Bystrici, Košiciach, Žiline, Nitre, Topoľčanoch a Prešove). Na vzorke 253 učiteľov konzervatórií skúmal preferencie žánrov a štýlov.

<sup>4</sup> PODPERA, Rastislav. *Dynamika súčasnej hudobnej kultúry: výskum medzi pedagógmi slovenských konzervatórií*. Ružomberok: Verbum, 2010.

<sup>5</sup> JAKABOVÁ, Miroslava. Muzikopatogenosť – škodlivé účinky hudby. *Musicologica*, č. 1, 2012, <http://www.musicologica.eu/?p=593>

Celková vzorka 253 respondentov

|     | Žáner                             | Počúvam<br>veľmi rád | Počúvam<br>skôr rád | Nevadí mi | Počúvam<br>skôr nerád | Počúvam<br>veľmi nerád | Nepoznám | Neodpove-<br>dal | Total |
|-----|-----------------------------------|----------------------|---------------------|-----------|-----------------------|------------------------|----------|------------------|-------|
| 1.  | Klasická<br>vážna hudba           | 83,4                 | 14,2                | 1,2       | 0,0                   | 0,8                    | 0,0      | 0,4              | 100 % |
| 2.  | Súčasná<br>vážna hudba            | 30,0                 | 28,9                | 23,7      | 11,9                  | 2,8                    | 0,4      | 2,3              | 100 % |
| 3.  | Experimentálna<br>hudba           | 11,1                 | 17,8                | 34,0      | 20,2                  | 10,7                   | 2,8      | 3,4              | 100 % |
| 4.  | Filmová<br>hudba                  | 38,3                 | 34,8                | 19,0      | 2,0                   | 0,0                    | 2,0      | 3,9              | 100 % |
| 5.  | Opera                             | 54,5                 | 27,7                | 12,6      | 2,8                   | 0,8                    | 0,0      | 1,6              | 100 % |
| 6.  | Opereta                           | 36,0                 | 34,0                | 18,2      | 7,1                   | 1,2                    | 0,4      | 3,1              | 100 % |
| 7.  | Muzikál                           | 39,1                 | 36,0                | 15,4      | 5,5                   | 1,6                    | 0,0      | 2,4              | 100 % |
| 8.  | Tradičný<br>jazz                  | 42,7                 | 32,0                | 15,4      | 4,3                   | 2,0                    | 0,8      | 2,4              | 100 % |
| 9.  | Moderný jazz a<br>fúzie           | 19,0                 | 21,3                | 35,2      | 13,4                  | 2,8                    | 3,6      | 4,7              | 100 % |
| 10. | Blues                             | 34,0                 | 26,9                | 24,1      | 5,5                   | 3,6                    | 2,8      | 3,1              | 100 % |
| 11. | Rock                              | 15,4                 | 17,8                | 28,1      | 22,1                  | 9,1                    | 3,6      | 3,9              | 100 % |
| 12. | Hard rock, me-<br>tal a príbuzné  | 3,6                  | 7,5                 | 20,6      | 27,3                  | 30,8                   | 5,9      | 4,3              | 100 % |
| 13. | Pop, easy liste-<br>ning music    | 11,1                 | 16,2                | 34,4      | 14,2                  | 11,1                   | 8,3      | 4,7              | 100 % |
| 14. | Alternatívna po-<br>pulárna hudba | 5,1                  | 13,0                | 36,8      | 17,0                  | 13,8                   | 9,9      | 4,4              | 100 % |
| 15. | Elektronická ta-<br>nečná hudba   | 3,2                  | 2,4                 | 27,7      | 26,9                  | 26,9                   | 9,9      | 3,0              | 100 % |
| 16. | Oldies a disco                    | 9,1                  | 20,9                | 31,2      | 15,0                  | 11,1                   | 8,3      | 4,4              | 100 % |
| 17. | Folk                              | 10,7                 | 26,5                | 40,3      | 13,0                  | 4,7                    | 1,6      | 3,2              | 100 % |
| 18. | Country & wes-<br>tern            | 9,5                  | 24,9                | 39,1      | 14,2                  | 6,3                    | 2,0      | 4,0              | 100 % |
| 19. | Dychová hudba                     | 5,1                  | 23,7                | 37,5      | 16,6                  | 11,5                   | 1,2      | 4,4              | 100 % |
| 20. | Tradičná ľudo-<br>vá hudba        | 17,4                 | 38,3                | 30,4      | 8,3                   | 2,0                    | 0,8      | 2,8              | 100 % |
| 21. | Etnická hudba,<br>world music     | 10,7                 | 34,8                | 38,7      | 4,7                   | 2,8                    | 4,0      | 4,3              | 100 % |
| 22. | Iné žánre                         | 5,9                  | 2,0                 | 2,4       | 0,4                   | 0,4                    | 4,3      | 84,6             | 100 % |

Miroslava Jakabová realizovala výskum na vzorke 433 respondentov hudobne vzdelaných, ale aj hudobne nevzdelaných poslucháčov. Oba typy sú pre prax potrebné ako hudobní profesionáli, tak aj potenciálni poslucháči.

#### Celková vzorka 433 respondentov

|     | Hudobne vzdelaní 210<br>(ZUŠ, muzikológia, Konzervatórium, VŠMU) | Respondent | Zo vzorky 210<br>resp. = 49 % | Hudobne nevzdelaní 223 | Respondent | Zo vzorky 223<br>resp. = 51 % |
|-----|------------------------------------------------------------------|------------|-------------------------------|------------------------|------------|-------------------------------|
| 1.  | Klasická hudba                                                   | 132        | 73 %                          | Rock                   | 139        | 55 %                          |
| 2.  | Filmová hudba                                                    | 106        | 59 %                          | Filmová hudba          | 122        | 48 %                          |
| 3.  | Rock                                                             | 93         | 51 %                          | Pop music              | 110        | 44 %                          |
| 4.  | Jazz                                                             | 90         | 50 %                          | Klasická hudba         | 107        | 42 %                          |
| 5.  | Oldies-staršia pop                                               | 82         | 45 %                          | Oldies-staršia pop     | 107        | 42 %                          |
| 6.  | Pop music                                                        | 79         | 44 %                          | Jazz                   | 85         | 34 %                          |
| 7.  | Gospel                                                           | 65         | 36 %                          | Electronic music       | 65         | 26 %                          |
| 8.  | Electronic music                                                 | 50         | 28 %                          | World/etnická          | 52         | 21 %                          |
| 9.  | World/etnická                                                    | 47         | 26 %                          | Reggae                 | 52         | 21 %                          |
| 10. | Ľudová hudba                                                     | 45         | 25 %                          | Metal                  | 49         | 19 %                          |
| 11. | Reggae                                                           | 38         | 21 %                          | Iné                    | 47         | 19 %                          |
| 12. | Iné                                                              | 27         | 15 %                          | Gospel                 | 45         | 18 %                          |
| 13. | Metal                                                            | 21         | 12 %                          | Rap                    | 42         | 17 %                          |
| 14. | Punk                                                             | 20         | 11 %                          | Punk                   | 41         | 16 %                          |
| 15. | Country                                                          | 17         | 9 %                           | Ľudová hudba           | 36         | 14 %                          |
| 16. | Rap                                                              | 12         | 7 %                           | Country                | 32         | 13 %                          |
| 17. | New Age                                                          | 11         | 6 %                           | New Age                | 21         | 8 %                           |

Ak berieme do úvahy najmä kritérium „vytvorenia predpokladov pre budúce možné pochopenie náročnejšej hudby“, ktoré vo svojom výskume stanovil za prioritné ešte Vladimír Karbusický v 60. rokoch,<sup>6</sup> tak „klasická vážna hudba“ sa v oboch výskumoch objavuje na prvých miestach, dokonca aj u hudobne nevzdelaných. Je to rozhodne veľký posun v porovnaní s rokom 1980, keď autor Vladimír Holina<sup>7</sup> konštatuje vo svojom výskume, že  $\frac{3}{4}$  divákov na Slovensku nemá natoľko vyvinutý vkus, aby dokázali vnímať umelecké dielo a z celkového počtu skúmaných respondentov je len  $\frac{1}{2}$  s priemerným estetickým vedomím a vkusom.

Konštatovanie pozitívneho trendu smerom k zlepšeniu vedomostnej úrovne, recepčných aktivít,<sup>8</sup> pluralite preferencií rôznych žánrov a štýlov poslucháčov na Slovensku svedčí o dobrom postupe ako na elementárnej úrovni ZUŠ, ako aj škôl stredného typu. V po-

<sup>6</sup> KARBUSICKÝ, Vladimír. Mládež a hudba. *Slovenská hudba*, roč. 12, 1969, č. 3, s. 7; KARBUSICKÝ, Vladimír, KASAN, Jaroslav. *Výzkum současné hudebnosti*. Praha: Výzkumné oddělení Českého rozhlasu, 1964.

<sup>7</sup> HOLINA, Vladimír. *Vývoj televizního publika na Slovensku*. Bratislava, 1980.

<sup>8</sup> BELIČOVÁ, Renata. *Recepčná hudobná estetika – teória*. Nitra: Ústav literárnej a umeleckej komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa, 2003.

rovnání s výskumom českých posluchačů Mikuláša Beka v roku 2001 je tu rozdiel najmä v recepcii country hudby a folku, ktoré na Slovensku nemajú takú veľkú tradíciu ako v Čechách.<sup>9</sup> V jeho výskumoch sa tieto žánre v recepcii českého obyvateľstva objavujú na prvých miestach, na Slovensku na predposledných pozíciách. Celkovo pozitívny trend vo vývoji vkusu, preferencii žánrov, rozvíjaní muzikality súvisí s kontinuálnym vzdelávaním od Základných umeleckých škôl (pred tým Ľudových škôl umenia) až po univerzity. V krajinách, kde takto vybudovaný model hudobného školstva absentuje, napríklad v Kanade a v USA,<sup>10</sup> rodičia investujú do výuky hry na hudobnom nástroji pre svoje dieťa nemalé peniaze už na elementárnej úrovni. Na stredných školách v Kanade a v USA gymnázialneho typu majú študenti povinnosť vybrať si hru v školskom orchestri, alebo spievať v speváckom zbore, čím čiastočne nahrádzujú pôvodný deficit na úrovni základných škôl. Naopak, u nás zasa povinné hudobné predmety na strednej škole všeobecného typu chýbajú a nahrádza ich len voľné pokračovanie druhého a tretieho cyklu ZUŠ.

Ak porovnáme všeobecné stredné a umelecké stredné školy na Slovensku, môžeme pozorovať nasledovné javy. Kvantita informácií versus kvalita sa prejavuje najmä na smerovaní škôl stredného typu – gymnáziách, kde je študent zavalený množstvom informácií na rozdiel od konzervatórií, ktoré smerujú skôr k výchove osobnosti, podporujú muzikalitu a rozvíjajú talent. Ako vyzerá situácia, ak absolvent týchto dvoch rôznych inštitúcií prichádza na univerzitu? Gymnazista má dojem, že vzhľadom na predchádzajúcu záťaž počas 4 alebo 8 rokov štúdia, jednoznačne spomalil tempo a často nedokáže akceptovať skôr zameranie na hĺbkový rozvoj hudobného myslenia, recepčných hudobných skúseností spojených so štúdiom partitúr a počúvaním hudby. Väčšinou sa sústreďí na rozvoj jazykových schopností, ktoré pokračujú v rozvíjaní kvantitatívnych cieľov. Naopak, absolvent konzervatória je prekvapený, prečo má študovať jazyky (napr. latinčinu alebo nemčinu, ak spoločnosť preferuje angličtinu), nechápe na čo sú mu poznatky z dejín filozofie alebo antickej estetiky, ak má záujem primárne o hudbu. Dôsledky kvantitatívnej orientácie sa u neho prejavujú v preferencii hry na hudobnom nástroji, pretože podľa neho je najdôležitejšie denne cvičiť na nástroji čo najviac hodín a žiadne doplnkové predmety nepotrebuje.

### **Tendenčnosť hudobnej pedagogiky a ideológia**

Hudobné školstvo podlieha zmenám podľa politického a spoločenského smerovania. V päťdesiatych rokoch 20. storočia bola mládež kritizovaná prostredníctvom „uznesení o výchove mládeže a zhubných vplyvoch, ktorým práve holduje“, pretože nepoznala tradičné hodnoty, kritizovali ju kvôli záľube v módnych smeroch jazzu a rock & rollu, pretože ona mala „ísť v ústrety svetlej budúcnosti a spasiť prehnitý svet“.<sup>11</sup> Výchova mládeže v duchu socialistického realizmu<sup>12</sup> sa postupne menila a v šesťdesiatych rokoch sa pripus-

<sup>9</sup> BEK, Mikuláš. *Hudební posluchači v České republice 2001*. Brno: Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, 2003.

<sup>10</sup> BEN LASSOUED, Zuzana. Hudobné odlišnosti, rozdiely vzdelávania a rozdiely v publikáciách a výukových médiách v USA a Kanade. *Muzikus*, <http://www.muzikus.cz/pro-muzikanty-clanky/Hudobne-odlisnosti-rozdiely-vzdelavania-a-rozdiely-v-publikaciach-a-vyukovych-mediach-v-USA-a-Kanade~26~srpen~2013/> [cit. 26. 8. 2013]

<sup>11</sup> KARBUSICKÝ, Vladimír. Mládež a hudba. *Slovenská hudba*, roč. 12, 1969, č. 3, s. 1, 2.

<sup>12</sup> Tamže.

tilo, že „mládež bez škody na duši môže počúvať aj avantgardnú a elektronickú hudbu“.<sup>13</sup> V sedemdesiatych rokoch sme sa znova vrátili k výchove prostredníctvom ľudovej hudby, národnej hudby a vlastnej tradície, pretože orientácia na západné smery a štýly by mohla rozvrátiť socialisticky formovaného človeka.

Zažili sme boom okolo zavádzania populárnej hudby do škôl od druhej polovice osemdesiatych rokov.<sup>14</sup> Chceli sme zatriktívniť štúdium, zdôrazniť kognitívne aspekty hudby, poznávanie a emocionálne aspekty živej hudby, tak sme zakladali hudobné knižnice s cieľom modernizácie a premeny na audiovizuálne študovne s CD, LP, notami a prehrávačmi. Dnes sú z mnohých hudobných knižníc centrá rodiny a do knižníc chodia deti „spať“ na podujatia typu Noc v múzeu, Noc v knižnici. Ďalšie zmeny prišli začiatkom deväťdesiatych rokov v podobe zavádzanie študijných odborov hudobného manažmentu-music business podľa vzoru mnohých západných univerzít, kde tradícia nemeckej muzikológie nemala väčší ohlas, ale zameranie na organizáciu, riadenie a financovanie projektov bolo pragmatickým využitím akéhokoľvek štúdia hudby.<sup>15</sup>

Ani súčasnosť nie je celkom imúnna voči ideologizácii hudobného školstva a často sa manipuluje s pojmami „diskriminácia“, feminizmus, homosexualita, rasizmus a multikultúra v hudbe. Stačí spomenúť nároky, kladené na akademické práce univerzitných pedagógov, na ktoré vplývajú nánosy globálnej orientácie, ak porovnáme, ako je oceňovaný výstup v podobe domácej niekoľko sto-stranovej monografie a naopak, publikovanie malého článku, recenzie v karentovanom časopise.

## Uplatnenie muzikológa

Tradičné muzikologické profesie hudobný kritik, výskumný pracovník a pedagóg sa ocitajú v krízi. Predlžovaním dôchodkového veku sa výskumný pracovník a pedagóg dostáva do nevýhodnej pozície v istom generačnom konflikte mladých a starých muzikológov. Často pôsobia z finančných dôvodov v dvoch-troch zamestnaniach a kombinujú pozíciu výskumníka a pedagóga, pedagóga a koncertného umelca, výskumníka a hudobného kritika-novinára, pedagóga a manažéra festivalov. Nízke zárobky nútia doktora muzikológie, docenta a profesora byť súčasne riaditeľom ZUŠ, muzikológ sa venuje organizačným prácam pri realizácii festivalov a koncertov. Mnohé profesie<sup>16</sup> v médiách a vydavateľstvách, kde sa predtým mohol uplatniť muzikológ, dnes obsadili žurnalisti, estetiky, kulturológovia, absolventi odboru mediálnej komunikácie, manažmentu a ekonómie. Uvedomujúc si situáciu v praxi, mnohí univerzitní pedagógovia volia cestu presadzovania nových odborov na vysokých školách.

Uplatnenie muzikológa ako hudobného kritika prežíva svoju degradáciu. Dnes hudobnú kritiku píše absolventi žurnalistiky, estetiky, teórie kultúry, mediálnej komunikácie, ale

<sup>13</sup> Tamže.

<sup>14</sup> ŠUBA, Andrej. Inštitucionálne vzdelávanie v oblasti nonartificiálnej hudby. *Slovenská hudba*, roč. 28, 2002, č. 2, s. 239–255.

<sup>15</sup> TESAŘ, Stanislav. Studium hudebního managementu na vysokých školách v České republice. In: *Hudba, integrácie, interpretácie*, vol. 10, zborník štúdií z medzinárodného pracovného seminára v Trenčianskych Tepliciach, Nitra 2006, s. 42–59; BAČUVČÍK, Radim. Koncepcie kurzů Hudební management a Hudba a marketing na katedře muzikologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, tamže s. 60–72.

<sup>16</sup> Angličtina rozlišuje medzi povoláním a zamestnaním, teda skutočnou pozíciou v praxi: „profession“, „occupation“.

aj laici, amatéri a nadšenci. Pozícia hudobného kritika poklesla, pretože pri záujme organizátorov festivalov a koncertov o reflexiu v novinách a v časopisoch, má významnejšie postavenie sponzor, manažér partnerského festivalu a producent. Stačí sa pozrieť na ambície kritika či editora časopisu, ak požiada o voľnú akreditáciu – odpoveďou je – „nemáme záujem, máme svojho kritika“, čo spochybňuje nezávislosť „nimi objednaného kritika“. Mnoho kritických ohlasov je „kúpených“ cez bartrový sponzoring – my vám dáme CD, voľný vstup na koncert, ale očakávame pozitívny ohlas.

Ak sa pozrieme na ponuky pre uplatnenie muzikológa v Kanade, USA a iných západných krajinách, do popredia sa dostáva výskum so zameraním na muzikoterapiu, psychosomatické pôsobenie hudby, liečebno-výchovné aspekty hudby, kde sa spájajú potreby muzikológa, psychológa, pedagóga a psychiatra-lekára. K novým profesiám absolventa muzikológie patria pozície redaktora, agenta, manažéra, promotéra v rôznych typoch inštitúcií ako napríklad súkromné agentúry, komerčné médiá, komerčná mimohudobná firma (ktorá počíta so svojimi kultúrnymi aktivitami), obchod s hudobnými nástrojmi a hudobninami, firma na tvorbu webových stránok.

### **Prebujnelá administratíva alebo intelektualizácia?**

Uved'me príklad so zahraničia. V rokoch 2012–2015 som pracovala s doktorandkou slovenského pôvodu, Zuzanou Ben Lassoued, ktorá žije 15 rokov v USA a v Kanade. Keď v roku 2015 otvárali školský rok na Froebels International School v Toronte, inšpektor Kel Crossley s viac ako 50 ročnými skúsenosťami vo svojej pozícii na Ministerstve školstva (Ministry of education), zodpovedný za osnovy a výchovu v Ontariu, upozorňoval na to, že ak učebné osnovy pre vyučovanie hudby v päťdesiatych rokoch v Kanade mali sotva 60 strán pre základné a stredné školy, dnes majú viac ako 600 strán. Učebné osnovy sú sprístupnené na stránke ministerstva vzdelávania, hudba je tu pod hlavičkou „arts“. Ak sa pozrieme na štátom schválené osnovy pre 1.–8. stupeň vzdelávania na základných školách „The Ontario Curriculum. The Grades 1–8, The Arts“ zahŕňajú 208 strán v roku 2009,<sup>17</sup> pre stredné školy v Ontariu<sup>18</sup> je to 159 strán pre 9.–10. ročník (1.–2. ročník na strednej škole) a pre 11.–12. ročník (3.–4. ročník) je to 240 strán,<sup>19</sup> spolu viac ako 600 strán. To, čo sa v osnovách píše o tvorivosti, inovatívnosti, progresívnosti vo vyučovacom procese hudobnej výchovy, sa realizuje v praxi možno jedna štvrtina.<sup>20</sup> Myslím si, že túto situáciu poznáme aj u nás. Ukazujú sa tu tri problémy – intelektualizácia školstva, nerešpektovanie situácie v skutočnej praxi a zbytočná byrokracia.

Intelektuálna orientácia školstva sa stáva začarovaným kruhom, z ktorého je jediný únik prostredníctvom návratu k orálnej tradícii. Ak veľká veda odovzdáva svoje poznatky na strednú a elementárnu úroveň, študenti sú zbytočne vydráždení z kvanta a sofistikovanosti poznatkov, ktoré patria na univerzitnú pôdu. Administratíva je dôležitá kvôli dokumentácii. Ak je však vykazovaním aktivít, ktoré zaťažujú pedagóga, pretože sú nezmyselné, ale dôležité pre ministerstvo, je to zbytočná byrokracia.

<sup>17</sup> <http://www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/elementary/arts18b09curr.pdf> [cit. 11. 11. 2016]

<sup>18</sup> Elementary Curriculum: <http://www.edu.gov.on.ca>; <https://edu.gov.on.ca/eng/curriculum/secondary/arts910curr2010.pdf> [cit. 11. 11. 2016]

<sup>19</sup> The Ontario Curriculum. The Grades 9.–10.; The Ontario Curriculum. The Grades 11.–12.

<sup>20</sup> BEN LASSOUED, Zuzana. Uplatnenie mladého muzikológa a interpreta v USA a Kanade. *Slovenské pohľady*, roč. 4, 2014, č. 6.

Podstatný vplyv na konflikte medzi sofistikovanosťou akademického prostredia a orálnou tradíciou má to, že študenti sú závislí od počítačov a elektronických prístrojov. Nevedia sociálne komunikovať, dokonca ani TV a rádio ich nezaujímajú, pretože množstvo aktivít, ktoré poskytuje internet, ich pohlcuje. Študent chce mať kompletný servis, chce byť obslužený, vie byť maximálne kritický voči svojim autoritám a pedagógom, keďže sme ich po celé roky učili mať vlastný názor a vyjadrovať originálne postoje. Študenti sú pasívni, nevedia v praxi aplikovať, čo sa naučili. Nemajú kontakt s knihami alebo kompletným LP, CD, DVD, pretože sú zvyknutí na skrátené verzie „kníh“ cez power point alebo internet.

### **Motivácia učiteľa a študenta**

Čo očakávajú obaja? V roku 1990 sa uskutočnili stretnutia Zväzu československých skladateľov v Prahe, kde odzneli z úst muzikológov názory, že budeme musieť budúcim generáciám zodpovedať otázku, kde skončili absolventi muzikológie zo sedemdesiatych a osemdesiatych rokov. Situácia sa opakuje a naši absolventi dajú často prednosť pracovným pozíciám mimo hudobnej kultúry. Príčinou je riešenie existenčných problémov a preferencia lepšie plateného miesta v komerčnej sfére. Počas štúdia hudby ich naučíme kultúre vystupovania, prezentovania sa, znalostiam jazykov, naučíme ich triediť hudobné, estetické a kultúrne hodnoty. Investujeme množstvo energie a síl. Cesta absolventa muzikológie z hudobnej kultúry preč pre využitie v iných inštitúciách je jednoduchá, ale profituje niekto iný, nie hudobná kultúra, pre ktorú boli absolventi vychovávaní.<sup>21</sup>

## **Current questions of contemporary music education**

### **Yveta Kajanová**

Music education currently presents a network of conservative institutions to which it is very difficult to implement a new element such as technology, for different reasons. On one hand, there is a musical tradition with its necessity to preserve and pass the values to the next generation but on the other hand, there are student's requests to make teaching less boring and rather prepare them for practical involvement. While high schools in Czech and Slovak Republic provide a significant amount of information without practical training, specialized music high schools focus more on forming artists and preparing future professionals for work. Competitive environment, however, conveys another problem: an increase of quantity of music high schools which causes a deterioration of musician's professionalism. It also creates frustration of high school graduates, who come to universities with musical specialisation and a big ambition just to realize that absorbing the large amount of information cannot continue without having an opportunity to find an employment.

The current situation triggers a series of questions about forming the artist through educational process in specialized music schools such as conservatories and high schools. The next question is about the orientation of music education, where music helps to treat many civilization diseases on an elementary level. Others are about career's proceedings and evaluation of the pedagogues. It is important to discuss teacher's motivations and ambitions as well as their problems, the free market and existing professions. We can talk about competitive environments to make music without musical training and education.

<sup>21</sup> Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-14-0681.